

Нова редакція навчальної програми для 2-3 класів загальноосвітніх навчальних закладів з навчанням українською мовою
Літературне читання 2 клас

Коло читання

<i>Зміст навчального матеріалу</i>	<i>Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів</i>
<p>Коло читання – твори дитячої літератури, доступної і цікавої школярам цієї вікової групи</p> <p>Усна народна творчість: малі фольклорні форми – загадки, скоромовки, лічилки, дитячий ігровий фольклор, казки про тварин, прислів'я.</p> <p>Літературні казки (І.Франко, Олена Пчілка, Н.Забіла, О.Іваненко, В.Сухомлинський).</p> <p>Загадки (Л.Глібов, Марійка Підгірянка, Т.Коломієць).</p> <p>Скоромовки (Олена Пчілка, Г.Бойко).</p> <p>Поезія (сюжетний вірш, пейзажна лірика: Т.Шевченко, Леся Українка, Олена Пчілка, М.Рильський, Олександр Олесь, Марійка Підгірянка, Д.Білоус, Микола Вороний, П.Воронько, С.Жупанин, Н.Забіла, Л.Забашта, А.Камінчук, Т.Коломієць, Л.Костенко, А.Костецький, В.Лучук, А.Малишко, А.М'ястківський, К.Перелісна, В.Самійленко, О.Сенатович, В.Скомаровський, М.Стельмах, Г.Чубач).</p> <p>Проза (оповідання, уривки з повістей: В.Артамонова, О.Буцень, А.М'ястківський, В.Сенцовський, В.Струтинський, В.Сухомлинський, М.Трублаїні, В.Чухліб).</p> <p>Гумористичні твори (Д.Білоус, Г.Бойко, А.Григорук, Т.Коломієць, В.Нестайко, І.Січовик, І.Світличний).</p> <p>Науково-художня література (О.Копиленко, Ю.Старостенко, Ю.Ярмиш, А.Волкова).</p> <p>Зарубіжна література: казки народів Європи.</p>	<p>має уявлення про те, які твори за жанровим, тематичним спрямуванням опрацьовувалися на уроках літературного читання; правильно називає кілька українських народних казок; прізвища українських письменників та їх твори, з якими неодноразово зустрічалися під час навчання.</p>

Формування і розвиток навички читання

<i>Зміст навчального матеріалу</i>	<i>Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів</i>
<p>1. Спосіб читання.</p> <p>Формування навичок усвідомленого, правильного, плавного читання цілими словами вголос.</p> <p>Формування початкових умінь читати мовчки.</p>	<p>Учень/учениця:</p> <p>читає наприкінці навчального року вголос правильно, свідомо, плавно цілими словами (допускається поскладове читання важких слів);</p> <p>набуває початкових умінь читати мовчки.</p>
<p>2. Темп читання.</p> <p>Формування прийомів розвитку темпу читання вголос, розширення оперативного поля читання.</p> <p>Формування умінь уповільнювати та пришвидшувати темп читання (за завданням учителя), співвідносити темп читання зі змістом твору.</p>	<p>користується прийомами розвитку темпу читання вголос; (за завданням учителя виконує вправи з розвитку оперативного поля читання, зорового і смислового сприймання слів, вправління читання у різному темпі і т.ін.);</p> <p>читає вголос наприкінці I семестру у темпі не менше 40 сл/хв; наприкінці II семестру – не менше 60 сл/хв.</p>
<p>3. Правильність читання</p> <p>Удосконалення звукової культури мовлення: розвиток чіткої дикції на основі введення спеціальних вправ для розминки і тренування артикуляційного апарату, для відпрацювання правильної вимови звуків рідної мови в словах і фразах. Навчання правильної (за нормами орфоєпії) вимови слів та правильного їх наголошування під час читання.</p>	<p>виконує за завданням вчителя спеціальні вправи, метою яких є тренування мовленнєвого апарату, відпрацювання правильної артикуляції звуків рідної мови; (чітке вимовляння скоромовок, чистомовок; поєднання голосних та приголосних звуків, закінчення слів, багатоскладових слів і т.ін.)</p> <p>вимовляє у процесі читання слова з дотриманням норм орфоєпії та правильно їх наголошує (за винятком важких для цієї вікової групи слів).</p>
<p>4. Усвідомленість читання.</p> <p>Смислове розуміння слів у тексті як у прямому, так і в переносному значеннях; усвідомлення смислових зв'язків між реченнями і частинами тексту.</p> <p>Розвиток смислової здогадки (антиципації).</p> <p>Цілісне сприймання і розуміння тексту.</p>	<p>розуміє, може пояснити значення слів, ужитих у тексті у прямому та переносному значеннях (за винятком незнайомих, незрозумілих слів, а також слів з високим ступенем образності);</p> <p>виявляє в тексті незрозумілі слова і вирази, користується виносками;</p> <p>розуміє, що слова в реченні, речення і частини тексту пов'язані між собою за змістом;</p> <p>прогнозує орієнтовний зміст тексту за ілюстраціями;</p> <p>виявляє розуміння цілісного змісту твору, пояснює зв'язки між фактами, подіями.</p>

<p>5. Виразність читання Формування умінь дотримуватися пауз між реченнями, а також ритмічних пауз, обумовлених розділовими знаками і змістом тексту. Формування найпростіших прийомів регулювання темпу читання, сили голосу, тону залежно від змісту та жанрової специфіки твору.</p>	<p>користується найпростішими інтонаційними засобами виразності: дотримується пауз, обумовлених розділовими знаками у тексті; правильно інтонує кінець речення; регулює темп читання, силу голосу (за завданням та з допомогою учителя).</p>
Літературознавча пропедевтика	
<p>Тема та основна думка твору</p>	<p>Учень/учениця: висловлюється, щодо теми твору – що в ньому зображено, про що він написаний; відповідає на запитання про кого, про що йдеться у творі? Що основне хотів сказати письменник? (з допомогою вчителя).</p>
<p>Сюжет і композиція (без уживання термінів; на матеріалі невеликих за обсягом і нескладних за будовою художніх текстів). Послідовність подій у творі, їх причиново-наслідкові зв'язки, випадок, епізод.</p>	<p>визначає в епічному творі складники сюжету: початок, основну частину, кінцівку; відтворює послідовність подій у творі.</p>
<p>Герой, персонаж твору; вчинки героя, портрет, мова.</p>	<p>усвідомлює наявність персонажа (низки персонажів) як дійової особи (дійових осіб) у епічному творі; розрізняє їх за вчинками (позитивними, негативними і т.ін.); має уявлення про один із способів зображення персонажа – опис його зовнішності.</p>
<p>Автор твору (початкове уявлення про те, як пов'язані автор – твір – тема).</p>	<p>має уявлення про автора як творця; правильно називає твір (прізвище письменника, заголовок);</p>
<p>Мова художнього твору (образність і точність слововживання).</p>	<p>пояснює, що з допомогою слів можна уявити те, про що йшлося у творі</p>
<p>Жанр (ознайомлення з найпростішими жанровими особливостями дитячого ігрового фольклору, загадки, казки, вірша, оповідання).</p>	<p>розрізняє найпростіші жанрові особливості малих фольклорних форм (дитячі народні ігри, лічилки, мирилки, співаночки, скоромовки, загадки), а також літературних форм (казки, оповідання, вірші)</p>

Досвід читацької діяльності
Особливості опрацювання художнього твору
Усвідомлення жанрової специфіки творів –
впізнання і називання жанру твору

<p>Дитячий ігровий фольклор. Ознайомлення учнів із зразками дитячої фольклорної поезії; розучування і відтворення їх в ігровій формі, опредмечування змісту (ілюстрування, ліплення, інсценізація тощо).</p>	<p>пояснює (на елементарному рівні) функції (призначення) жанрів дитячого ігрового фольклору, способи виконання; правильно їх називає; бере участь у колективному розучуванні зразків дитячого ігрового фольклору і відтворенні їх в ігровій формі.</p>
<p>Загадка – популярний жанр народної творчості, що розповідає про предмет, явища, їх істотні ознаки, але не називає їх. Образність у зображенні предмета загадки.</p>	<p>пояснює призначення загадок; знає напам'ять кілька загадок, вміє загадувати їх одноліткам.</p>
<p>Казка як фольклорний літературний твір, у якому є вимисел, фантазія. Народні казки про тварин. Герої казок про тварин, їхні вдача, вчинки. Послідовність і розвиток подій у казках про тварин. Казкові прикмети: традиційні зачин, кінцівка, повтори, постійні епітети, звертання. Поняття про літературну казку.</p>	<p>усвідомлює елементарні жанрові особливості народної казки: наявність у змісті вигадки, фантазії; розповідає про особливості побудови: традиційний зачин, кінцівка, повтори; визначає, правильно називає героїв казок про тварин; на основі спостережень за поведінкою вчинками, персонажів у казках розповідає про домінуючі риси їх характеру, передає це голосом під час читання, інсценування; висловлює елементарні узагальнені оцінні судження: лисиця – хитра, вовк – злий; заєць – боягуз і т. ін.; пояснює, що літературна казка - це авторський твір.</p>
<p>Вірш. Графічна форма тексту. Рима, ритм, настрої у вірші; автор твору, думки і почуття автора. Декламація віршів. Інтонаційні мовні та позамовні засоби виразності (сила голосу, темпоритм, тон).</p>	<p>виявляє практично ознаки віршованого тексту: графічну форму, наявність рими; на елементарному рівні розрізняє вірші за емоційним забарвленням (веселі, сумні); виділяє в тексті слова, словосполучення, розділові знаки, що</p>

<p>Виявлення ознак (слів, словосполучень, розділових знаків у тексті), що вказують на необхідність зміни засобів виразності під час читання (декламації). Найпростіші прийоми заучування віршів напам'ять (за опорними малюнками, опорними словами). Розвиток поетичного слуху.</p>	<p>вказують на відповідні темп, силу голосу, тон звучання (з допомогою вчителя). Після попередньої підготовки читає виразно вірш; користується найпростішими прийомами заучування віршів напам'ять (за опорними словами, опорними малюнками, строфами); на кінець навчального року знає напам'ять 6-7 віршів.</p>
<p>Оповідання як невеликий розповідний художній твір про якийсь випадок, епізод із життя героя. Особливості відтворення подій у тексті. Персонажі (герої) оповідання, їхні вчинки, мотиви поведінки. Автор оповідання, його ставлення до героя, його вчинків. Тема, основна думка твору.</p>	<p>розрізняє оповідання за найпростішими жанровими ознаками ; виділяє, правильно називає персонажів оповідання; висловлює свою думку щодо поведінки героїв, виявляє розуміння авторського ставлення до персонажів, їхніх вчинків (з допомогою вчителя).</p>

*Смисловий і структурний аналіз тексту
(протягом року)*

<p align="center"><i>Первинний аналіз:</i></p> <p>відтворення учнями подій у тексті, називання дійових осіб, знаходження і пояснення (з допомогою вчителя) незрозумілих слів. Знаходження в тексті відповідей на запитання щодо відтворення фактичного змісту прочитаного <i>Поглиблений аналіз</i> Перечитування тексту з метою встановлення зв'язків між подіями твору, між дійовими особами; виділення істотних ознак явищ, подій. Складання характеристики дійових осіб через аналіз їх мовлення, вчинків, мотивів поведінки; пошук слів автора, які виявляють його ставлення до описаного. Формування умінь знаходити в тексті ключові слова, а також речення для характеристики дійових осіб, подій явищ і т.ін. Формування умінь ставити запитання до окремих абзаців і до тексту.</p> <p>Виділення теми і головної думки прочитаного Заголовок, обговорення смислу заголовку. Простежування різних форм заголовку; встановлення зв'язку між заголовком твору і змістом, основною думкою прочитаного. Обговорення варіантів заголовків, обґрунтування їх вибору.</p> <p>Розвиток смислової здогадки – антиципації під час читання (слухання), умінь прогнозувати орієнтований зміст тексту на основі його заголовка, розгляду ілюстрацій. <i>Структурний аналіз</i> Поняття про абзац, усвідомлення його ролі у тексті; знаходження абзаців у різних за обсягом текстах.</p> <p>Орієнтування у логічній структурі тексту: зачин, основна частина, кінцівка; знаходження їх у текстах різного обсягу. Формування умінь складати план до невеликих за обсягом і нескладних за будовою епічних творів. Відтворення тексту з опорою на готовий план, малюнки. Розрізнення у тексті діалогів; мови автора і дійових осіб.</p>	<p>правильно називає фактичні події, дійових осіб;</p> <p>уміє знаходити у тексті відповіді на відтворення фактичного змісту прочитаного правильно встановлює зв'язки між подіями, дійовими особами; виділяє істотні ознаки явища, події, персонажів (з допомогою вчителя); уміє аналізувати мовлення, вчинки, мотиви поведінки дійових осіб (з допомогою вчителя)</p> <p>уміє знаходити у тексті найважливіші слова, речення, що характеризують певні якості дійових осіб, подій, явищ</p> <p>уміє сформулювати запитання до окремих абзаців і тексту загалом; уміє визначити тему та основну думку окремих абзаців і тексту загалом (з допомогою вчителя). розуміє роль заголовка у сприйманні тексту (з допомогою вчителя); знає про різні форми заголовка (називне, питальне речення; одне слово і речення); уміє пояснити смисл заголовка (з допомогою вчителя); висловлює власні міркування щодо можливого розвитку подій</p> <p>уміє розпізнавати у структурі тексту заголовки, абзаци, самостійно знаходити у тексті абзаци за певними ознаками (кількість, обсяг, роз-тасування); слова, речення за певними орієнтирами (найдовше, власні назви, слова, які звучать однаково, але мають різний смисл і т.ін.) уміє визначити у тексті структурні елементи (зачин, основна частина, кінцівка)</p> <p>уміє скласти план текстів, поділених на частини (у малюнках, називних реченнях) уміє відтворити текст за малюнками;</p> <p>уміє самостійно знаходити діалоги; читати в особах</p>
---	--

Засоби художньої виразності, емоційного ставлення до змісту твору

<p>Практичне ознайомлення учнів із засобами художньої виразності у тексті (епітет, порівняння, метафора). Знаходження слів з переносним значенням і вживання їх у своєму мовленні; пояснення у контексті багатозначних слів. Формування умінь відтворювати художні образи на основні зіставлення реального і образного опису предмета чи явища. Формування умінь передавати свої враження, почуття від прочитаного за допомогою зв'язних висловлювань.</p> <p>Відтворення змісту тексту з урахуванням особливостей його мови, використання яскравих, образних висловів, вжитих у тексті. Формування умінь визначати загальний емоційний настрій твору, адекватно реагувати на його зміст. Розвиток в учнів прагнення до засвоєння і вживання у своєму мовленні образних висловів з народних пісень, казок, прислів'їв, приказок. Формування умінь використовувати відповідну лексику твору для характеристики персонажів, висловлювати елементарні оцінні судження морального і етичного характеру (про вчинок героя, ставлення до природи, краси довкілля, людей).</p>	<p>уміє розпізнавати і знаходити у тексті яскраві образні слова, вирази (епітети, порівняння, метафори без вживання терміна); уміє пояснювати з допомогою вчителя мету їх використання у тексті; знаходити слова з переносним значенням і багатозначні слова, вміти їх пояснювати у контексті; уміє передавати свої враження, почуття від прочитаного у зв'язних висловлюваннях</p> <p>уміє використовувати у розповіді, переказі яскраві, образні вислови з прочитаного тексту</p> <p>уміти визначати настрої твору (з допомогою вчителя)</p> <p>уміє застосовувати у своєму мовленні вислови з прочитаних творів усної народної творчості (з пісень, казок, прислів'їв, приказок)</p> <p>уміє висловлювати елементарні оцінні судження морального і етичного характеру про події, явища персонажів прочитаних творів з використанням оцінної лексики</p>
---	--

Робота з науково-художніми творами

<p>Науково-художній твір, у якому пізнавальна інформація подається через художній зміст. Наукова інформація. Слова-терміни</p>	<p>має початкове уявлення про наукову інформацію, відшукує в тексті слова-терміни, виділяє пізнавальну інформацію, визначає тему (за допомогою вчителя), відтворює її зміст</p>
--	--

Робота з дитячою книжкою; робота з інформацією

<p>Практичне ознайомлення учнів з книгознавчими поняттями: титульний аркуш, передмова, зміст, умовні графічні позначки, виноска, збірка авторська, збірка тематична. Розвиток умінь самостійно знаходити потрібний твір за змістом (переліком) творів. Формування умінь розрізняти дитячі книжки за типом видання.</p> <p>Формування умінь орієнтуватися у групі дитячих книжок.</p> <p>Формування умінь добирати книжки на певну тему дитячого читання</p> <p>Ознайомлення учнів з розташованою книжкою у відкритому фонді дитячої бібліотеки</p>	<p>Учень/учениця: виділяє, називає, показує елементи дитячої книжки: титульний аркуш, передмова, зміст (перелік творів), умовні графічні позначки; пояснює їх призначення (самостійно та з допомогою вчителя); самостійно знаходить потрібний твір за змістом (переліком творів); практично розрізняє дитячі книжки за типом видання: книжка-твір; книжка-збірка (на основі розглядання та зіставлення елементів позатекстової інформації: написів та обкладинці, написів на титульному аркуші, ілюстрацій, змісту (переліку творів)); самостійно вибирає потрібну книжку з кількох запропонованих (не більше 4-х) за вказаними педагогом ознаками; за завданням педагога добирає дитячі книжки на певну тему дитячого читання (напр. казки про тварин; вірші про природу і т.ін.); розповідає, як розташовані дитячі книжки на полицях у відкритому фонді бібліотеки (напр., за алфавітом, тематикою);</p>
--	---

<p>Ознайомлення учнів з видами бібліотечно-бібліографічної допомоги: рекомендаційним списком дитячої літератури, книжковою виставкою (авторською, тематичною). Практичне ознайомлення учнів з поняттям “абонемент” та роботою бібліотекаря на абонементі</p> <p>Практичне ознайомлення учнів з поняттям “рубрика”. Розвиток умінь самостійно працювати з дитячими періодичними виданнями.</p>	<p>пояснює призначення рекомендаційного списку дитячої літератури, книжкової виставки; знаходить за завданням дорослого потрібну книжку, користуючись цими видами бібліотечно-бібліографічної допомоги; пояснює призначення абонементу в бібліотеці;</p> <p>самостійно розглядає дитячі періодичні видання; за завданням вчителя знаходить, показує відповідну рубрику в кількох числах журналу.</p>
---	--

Розвиток творчої діяльності учнів на основі прочитаного

<p>Завдання на розвиток репродуктивної і творчої уяви. Ілюстрування художніх образів твору; придумування словесних картин, розповідей за малюнками; створення ігрових ситуацій, у яких діти виступають в ролі авторів, акторів, глядачів.</p> <p>Обговорення творчих робіт (малюнків, розповідей) учнів за сюжетами прочитаних творів.</p> <p>Індивідуальне і колективне складання варіантів кінцівок до відомих казок, оповідань.</p> <p>Складання творів-мініатюр про казкових героїв, за спостереженнями.</p> <p>Складання усних оповідань (розповідей) від імені дійової особи.</p> <p>Проведення ігрових ситуацій: “На що це схоже?”</p> <p>Заповнення пропусків у художньому описі предмета.</p> <p>Добір ланцюжків римованих слів.</p> <p>Доповнення пропущених рим в уривках віршів (з допомогою вчителя).</p> <p>Придумування загадок, лічилки, небувалиць за прочитаним.</p>	<p>уміє придумувати словесні картини до епізодів; розповіді за малюнками за своїми спостереження; опорними словами;</p> <p>бере участь у групових і колективних інсценізаціях прочитаного (читання за ролями, передача голосом, жестами, мімікою характеру персонажів)</p> <p>бере участь в обговоренні творчих робіт однокласників; висловлює оцінні судження</p> <p>уміє розповісти твір від імені дійової особи; із зміною часу подій</p> <p>уміє заповнювати пропущені рими шляхом підбору слів, які подані для римування (індивідуально або у процесі групової чи парної роботи; за допомогою вчителя)</p>
--	---

3 клас

Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
Коло читання	
<p>У 3 класі коло читання розширюється за жанрами і персоналіями, охоплюючи доступні, цікаві для цього віку твори, які мають художньо-естетичну цінність.</p> <p>Усна народна творчість. Малі фольклорні форми: народні дитячі пісеньки, ігри, лічилки, загадки, скоромовки, прислів'я, приказки; народні усмішки, чарівні казки, легенди, народні пісні.</p> <p>Поезія (вірші сюжетні, пейзажні, гумористичні, фантастичні). Т.Шевченко, Леся Українка, П.Тичина, М.Рильський, В.Сосюра, Олександр Олесь, І.Калинець, М.Вороний, М.Вінграновський, П.Воронько, Н.Забіла, М.Стельмах, А.Качан, Л.Костенко, В.Коломієць, Т.Коломієць, А.Костецький, А.Малишко, А.М'ястківський, Є.Горева, В.Лучук, П.Осадчук, Д.Павличко, Марійка Підгірянка, Олена Пчілка, М.Познанська, І.Кульська, С.Жупанин, В.Самійленко, В.Скомаровський, І.Січовик, О.Сенатович, Г.Бойко, Д.Білоус, Д.Павличко, І.Світличний, І.Жиленко, М.Сингаївський, Г.Чубач.</p>	<p>Учень/учениця: співвідносить вивчені твори з відповідними жанрами: казка, вірш, оповідання, байка п'єса; розрізняє фольклорні і авторські твори; твори за емоційним забарвленням; називає основні теми читання; прізвища, імена українських письменників-класиків, найвідоміших письменників-казкарів та їхні твори, з якими ознайомились під час навчання; знає сюжети 4--5 фольклорних казок; напам'ять 7--8 віршів, прізвища, імена їхніх авторів; 5--6 прислів'їв; усвідомлює значення книжки в житті людини</p>

<p>Акрівірші, вірші-загадки, вірші-скоромовки. Байки. Л.Глібов, П.Глазовий. Проза. Оповідання, уривки з повістей: О.Буцень, Є.Гуцало, А.Григорук, В.Кава, В.Нестайко, Д.Чередниченко, О.Іваненко, І.Сенченко, В.Скуратівський, Г.Тютюнник, Микола Трублаїні, В.Сухомлинський, Ю.Збанацький, М.Стельмах, В.Чухліб, О.Дерманський, Л.Вороніна. Літературні казки. К.Ушинський, І.Франко, Леся Українка, О.Зима, І.Липа, О.Іваненко, В.Скомаровський, В.Сухомлинський, Л.Письменна, Ю.Ярмиш. П'єси. Н.Куфко, Олександр Олесь, Л.Мовчун. <u>Сходінки до монографічного вивчення творчості поетів:</u> Марійка Підгірянка, Н.Забіла, П.Воронько, М.Стельмах, Т.Коломієць, А.Костецький, Д.Павличко. Науково-художні твори. Г.Демченко, О.Іваненко, О.Копиленко, Ю.Старостенко, А.Коваль, П.Утевська, Ю.Дмитрієв, М.Пришвін. Довідкова література в контексті завдань літературного розвитку молодших школярів. Сторінками дитячих журналів. Зарубіжна література. Казки, оповідання, уривки з повістей - П.Єршов, О.Пушкін, Г.К.Андерсен, брати Грімм, З.Топеліус, А.Ліндгрєн, Божена Немцова, М.Носов, М.Сладков. Вірші. С.Маршак, А.Барто, Б.Заходер, Янка Купала, Джанні Родарі.</p>	
---	--

Формування і розвиток навички читання

<p>Розвиток правильного, свідомого, виразного читання вголос цілими словами та групами слів.</p> <p>Інтенсивне формування і розвиток продуктивних способів читання мовчки (очима, без позамовних засобів, виявлення емоцій, свідомо)</p> <p>Формування і розвиток умінь з допомогою вчителя, а також самостійно вибирати та застосовувати під час читання мовленнєві засоби виразності (тон, темп, гучність, логічний наголос).</p> <p>Застосування різних видів вправ, спрямованих на розвиток мовленнєвого апарату, розширення оперативного поля зору; правильності, безпомилковості сприймання тексту; розвитку смислової здогадки (антиципації); розвитку темпу читання вголос і мовчки; розвитку уваги і пам'яті у процесі сприймання.</p>	<p>Учень/учениця: читає наприкінці навчального року вголос правильно, свідомо, виразно, цілими словами та групами слів у темпі, не нижчому 75 сл./хв; оволодіває продуктивними способами читання мовчки (самостійно та з допомогою вчителя); вибирає та застосовує під час читання мовленнєві засоби виразності (тон, темп, гучність, логічний наголос) - самостійно та з допомогою вчителя; виконує вправи різних видів, спрямовані на розвиток артикуляційного апарату, розширення оперативного поля зору, розвиток смислової здогадки (антиципації), розвиток темпу читання вголос і мовчки; розвитку уваги і пам'яті у процесі сприймання</p>
Літературознавча пропедевтика	
<p>Тема та основна думка твору Формування умінь самостійно усвідомлювати, визначати тему твору та основну думку (з допомогою вчителя)</p>	<p>Учень/учениця: усвідомлює та самостійно визначає тему твору; основну думку - з допомогою вчителя</p>
<p>Сюжет і композиція (без уживання термінів). Пейзаж, портрет, діалоги як найпростіші елементи композиції твору. Початок, основна частина, кінцівка твору як основні елементи сюжету, їх взаємозв'язки</p>	<p>знаходить у структурі тексту художні описи природи, зовнішності людини, інших живих істот; пояснює їх роль у творі; називає учасників діалогу; розуміє зміст діалогу; визначає у структурі епічного твору початок, основну частину, кінцівку; пояснює їх взаємозв'язок після аналізу твору</p>
<p>Герой (персонаж) твору. Визначення головного й другорядних персонажів твору; позитивного та негативного героїв твору (з допомогою вчителя)</p>	<p>самостійно визначає головного і другорядного персонажів; пояснює, хто з персонажів є позитивним, хто - негативним (самостійно та з допомогою вчителя)</p>
<p>Автор твору. Усвідомлення взаємозв'язків: автор -- твори --</p>	<p>пояснює, що той чи інший письменник є автором</p>

книжки; автор – теми. Ставлення письменника до зображуваних подій і персонажів. Епізоди з життя і діяльності письменника	низки творів, низки книжок на певну тему, наводить приклади; має елементарне уявлення про авторську позицію: як автор ставиться до зображуваних подій і персонажів (з допомогою вчителя); розповідає епізоди з життя і діяльності письменників, з якими ознайомились під час навчання
Мова твору. Яскраві, точні, образні вислови для характеристики персонажів, опису природи. Розвиток умінь виділяти в тексті епітети, порівняння, метафори (без уживання термінів, практично), з'ясувати їх роль у творі	виділяє у художньому тексті та вживає у своєму мовленні під час характеристики персонажів творів, опису природи яскраві, образні вислови з твору; пояснює їх роль у тексті
Жанр. Розвиток умінь самостійно визначати, усвідомлювати жанрові особливості творів, що вивчалися	правильно називає та розрізняє практично жанри творів, з якими ознайомився під час навчання; самостійно визначає жанрові ознаки казок про тварин, віршів, оповідань; визначає жанрові ознаки героїко-фантастичних казок; байок, п'єс (із допомогою вчителя)

Досвід читацької діяльності
Особливості опрацювання художнього твору
Усвідомлення жанрової специфіки творів –
впізнання і називання жанру твору

Народні героїко-фантастичні (чарівні) казки. Спостереження за структурними особливостями цих творів. Особливий характер вимислу та фантазії таких казок: таємничі, зачаровані, незвичайні місця, предмети, істоти; надзвичайна сила, чудесні перетворення та ін. Герої (персонажі) героїко-фантастичних казок, їхні вчинки, мотиви поведінки (з допомогою вчителя). Добро і зло в казці.	Учень/учениця: усвідомлює, називає основні ознаки героїко-фантастичних казок: зачаровані, незвичайні предмети, істоти, чудесні перетворення, надзвичайна сила героїв і т.ін.; правильно визначає, називає героїв чарівних казок; пояснює , якими якостями наділені позитивні і негативні герої; висловлює свою оцінку щодо поведінки, вчинків персонажів; робить висновок , що добро у таких казках перемагає зло (з допомогою вчителя)
Прислів'я і приказки як короткі, влучні, образні вислови повчального змісту. Тематика прислів'їв. Формування умінь вибрати з низки прислів'їв таке, що найточніше відображує основну думку твору. Спостереження за використанням прислів'їв і приказок у художніх творах та мовленні людей.	розпізнає прислів'я і приказки з-поміж інших літературних жанрів; називає , теми прислів'їв (напр., про працю, навчання); правильно вибирає з низки прислів'їв таке, що найточніше відображує основну думку твору (на прикладі прислів'їв, які побутують у мовленні переважно у прямому значенні);
Вірші. Розширення і поглиблення знань і умінь учнів про жанрові особливості віршів (рима, ритм, настрій, мелодика, уявні картини). Тематика дитячих віршів. Спостереження за мовою віршів.	вміє самостійно назвати основні ознаки вірша (наявність рими ритму, поділ на строфи -- без уживання терміну); наводить кілька прикладів віршів, різних за емоційним забарвленням, пояснює , які почуття висловлює поет у творі; називає основні теми дитячих віршів, які опрацьовувалися на уроках;
Акровірш (акростих) як особлива форма вірша (віршованої загадки), у якому початкові літери рядків, прочитані згори вниз, становлять слово чи словосполучення.	практично розрізняє акровірш; називає його основну відмінність від інших творів
Оповідання. Поглиблення знань, удосконалення умінь щодо структурних особливостей оповідання, типів персонажів, тематики оповідань. Формування умінь усвідомлювати умовність подій у літературному творі, їх відмінність від реальних, життєвих. Привернення уваги учнів до особистості автора твору	називає основні ознаки оповідання як жанру, наводить кілька прикладів; пояснює , хто є героями (персонажами) оповідань; називає основні теми дитячих оповідань, які опрацьовувалися під час навчання; має уявлення про умовність подій у літературному творі (з допомогою вчителя); пояснює , що відображені події у тому чи іншому оповіданні не є точною копією з реального життя
Байка як невеликий за обсягом, здебільшого віршований твір, у якому в гумористичній, алегоричній формі зображуються	має початкове уявлення про жанрові особливості байки як не-великого, здебільшого

людські вчинки, характери, недоліки. Герої (персонажі) байок	віршова-ного твору, у якому в алегоричній формі висміюються негативні риси характеру, вчинки людей; правильно називає героїв байок
Повість, повість-казка як прозові твори, у яких мають місце кілька подій; їх відмінність від оповідання та казки. Герої (персонажі) повістей, повістей-казок.	практично розрізняє повість, повість-казку; пояснює їх відмінність від оповідання та казки; правильно називає героїв повістей, повістей-казок (на прикладі програмових творів)
П'єса як драматичний твір, написаний для вистави. Дійові особи. Діалогічний характер побудови п'єси. Діалоги і монологи у п'єсі. Слова автора. Дії (картини) у п'єсі.	має уявлення про основні жанрові ознаки п'єси, її відмінність від інших жанрів; визначає у п'єсі діалоги, монологи, слова автора, дії (картини); вміє брати участь у постановці дитячих п'єс
<i>Смисловий і структурний аналіз тексту</i>	
<p>Смисловий і структурний аналіз тексту має практичну спрямованість і здійснюється у процесі його багаторазового перечитування, під час якого учні поступово готуються до глибшого аналізу та синтезування прочитаного, тобто узагальнення.</p> <p>У 3 класі <u>продовжується формування і удосконалення умінь, що були об'єктом роботи у 2 класі</u>, а також вводяться у читацьку діяльність нові вміння і способи опрацювання тексту. Удосконалення умінь знаходити і пояснювати зв'язки між реченнями, абзацами і частинами тексту; самостійне визначення послідовності подій у творі і орієнтування у структурі тексту: зачин (початок), основна частина, кінцівка. Самостійне складання простого плану до невеликих за обсягом і нескладних за будовою оповідань, науково-художніх, науково-популярних текстів.</p> <p>Користування планом для переказу прочитаного. Розвиток умінь запитувати і відповідати на матеріалі прочитаних текстів; ставити запитання до тексту; вступати в діалог (5–6 реплік) на основі прочитаного. Формування умінь аналізувати тексти з метою знаходження певних ознак описуваних предметів, явищ, подій, персонажів твору, встановлення причинно-наслідкових зв'язків, визначення нового, невідомого, узагальнення, доведення тощо. Формування умінь з допомогою вчителя та самостійно виділяти головне в прочитаному тексті; співвідносити головну думку прочитаного із заголовком, з прислів'ям, з ілюстраціями; знаходити в тексті слова, вислови, речення, які є ключовими для розуміння тексту, характеристики персонажів. Формування умінь розрізняти у творах елементи розповіді, опису, міркування.</p>	<p>Учень/учениця:</p> <p>уміє знаходити і пояснювати зв'язки між реченнями, абзацами і частинами тексту; самостійно визначає послідовність подій у творі; самостійно складає проект план до невеликих за обсягом і нескладних за будовою художніх і науково-художніх текстів; уміє користуватися планом і малюнками для переказу прочитаного (детально, стисло, вибірково); уміє самостійно формулювати запитання до тексту; уміє з допомогою вчителя і самостійно аналізувати тексти, виділяти ознаки описуваних предметів, явищ, подій; вчинки дійових осіб; висловлює здогадки щодо можливого розвитку подій; уміє з допомогою вчителя і самостійно встановлювати причинно-наслідкові зв'язки, визначати головне, узагальнювати, доводити свою думку;</p> <p>вміє визначати у творах елементи розповіді, описи, міркування</p>
<i>Засоби художньої виразності, емоційно-оцінне ставлення читача до змісту твору</i>	
<p>Розширення і поглиблення в учнів уявлень про епітет, порівняння, метафору; їх роль, різні форми вираження; усталені епітети, порівняння, метафори в усній народній творчості й у творах письменників.</p> <p>Самостійне знаходження у тексті слів, що мають переносне значення, пояснення їх значень на прикладах.</p> <p>Формування умінь визначати настрій, загальну тональність твору; висловлюватися про враження від прочитаного.</p> <p>Формування художньо-образного мислення, основою якого є емоційно-чуттєве сприймання і аналіз учнями прочитаного, а результатом -- оцінні судження, почуття, милування красою художнього слова.</p> <p>Формування в учнів у співпраці з учителем досвіду сенсорного естетичного сприймання художніх творів через аналіз зображення словом кольорів, форм, звуків природи</p>	<p>Учень/учениця:</p> <p>уміє знаходити у тексті самостійно і з допомогою вчителя порівняння, епітети, метафори (без вживання терміну); пояснювати їх роль у тексті; уміє самостійно знаходити у тексті слова, що мають переносне значення; уміє використовувати у власному мовленні образні засоби (розповідь, переказ); уміє з допомогою вчителя визначати настрій, загальну тональність твору; уміє висловлювати оцінні судження морального і естетичного характеру про події, вчинки персонажів, описи у художньому творі; висловлювати своє ставлення до прочитаного.</p>

Робота з науково-художніми творами

Художні і пізнавальні особливості науково-художніх творів. Художня сюжетна лінія, характеристика героїв твору. Пізнавальна наукова інформація	усвідомлює сюжет, виявляє розуміння вчинків, подій, знаходить текст і пояснює слова-терміни, визначає смислові частини, встановлює між ними зв'язки, виокремлює (за допомогою вчителя) науково-пізнавальний матеріал, складає словесний, малюнковий план, визначає основну думку, переказує зміст. Розрізняє твори (за наявністю чи відсутністю наукової інформації)
Порівняння художнього і науково-художнього твору	
Робота з дитячою книжкою; робота з інформацією	
Практичне ознайомлення школярів з поняттями “прикнижна анотація”, “відомості про письменника”	Учень/учениця: самостійно виділяє у книжці, правильно називає її структурні елементи: титульний аркуш, прикнижна анотація, відомості про письменника; пояснює їх призначення;
Формування умінь самостійно ознайомлюватись з новою книжкою з опорою на позатекстову інформацію, вміщену на обкладинці, титульному аркуші, у прикнижній анотації, передмові і т.ін.	самостійно ознайомлюється з новою дитячою книжкою з опорою на зміст обкладинки, титульний аркуш, прикнижну анотацію, передмову; прогнозує її орієнтовний зміст;
Формування в учнів самостійно добирати і читати дитячі книжки за темами, рекомендованими вчителем	самостійно добирає і читає дитячі книжки на рекомендовану вчителем тему читання; будує зв'язне висловлювання за змістом твору (творів);
Формування умінь самостійно орієнтуватись у групі дитячих книжок, розташованих на книжковій виставці	висловлюється щодо орієнтовного змісту книжок, їх тематики
Формування умінь здійснювати пошук потрібної книжки у відкритому фонді, а також за допомогою Інтернет-ресурсів бібліотеки (з допомогою вчителя)	здійснює пошук потрібної книжки у відкритому фонді бібліотеки
Формування умінь складати найпростішу анотацію на прочитану книжку (усно, з допомогою вчителя)	складає найпростішу анотацію на прочитану книжку (усно, з допомогою вчителя);
Формування умінь самостійно користуватись довідковою літературою (дитячими енциклопедіями, словниками тощо)	усвідомлює призначення довідкової літератури; самостійно користується нею для пошуку потрібної інформації, розширення та поповнення своїх знань;
Розвиток у школярів умінь самостійно читати дитячу періодику. Практичне ознайомлення з поняттями “число журналу”, “рік видання”, “примірник”, “комплект”.	виділяє, правильно називає у дитячому журналі число журналу, рік видання; пояснює значення понять: “примірник журналу”, “комплект” (з допомогою вчителя);
Виховання у школярів культури спілкування під час колективного обговорення прочитаних творів (умінь слухати думки, міркування однолітків, з повагою ставитись до міркувань, суджень, які не збігаються з власними; бути толерантними під час діалогу, колективної дискусії і т. ін	бере участь у колективному обговоренні змісту самостійно прочитаних книжок: уважно слухає думки, міркування однокласників; висловлює власні міркування щодо прочитаного; виявляє толерантність, повагу до однолітків під час діалогу, колективної дискусії
Розвиток творчої діяльності учнів на основі прочитаного	
У 3 класі на новому матеріалі продовжується залучення учнів до тих видів творчих завдань, які виконувались у 2 класі, з деяким їх ускладненням. Зокрема, колективне та індивідуальне складання варіантів кінцівок до літературних казок, творів-мініатюр про казкових героїв і власні спостереження; складання розповідей від імені одного з героїв твору, заповнення пропусків у прозових і віршованих творах; інсценування прочитаного. Ознайомлення і практичне використання у співпраці з учителем прийомів складання казок, загадок, лічилка за аналогією, зразком і самостійно. Виконання творчих завдань на основі сприймання різних видів мистецтва: творів письменників, художників, композиторів	Учень/учениця: уміє самостійно і з допомогою вчителя доповнювати і змінювати тексти; уміє самостійно і в співпраці з учнями творчо переказувати, складати твори-мініатюри про казкових героїв, інсценізувати; уміє складати твори за власними спостереженнями; малюнками; уміє з допомогою вчителя і самостійно (з використанням опорних слів, малюнків) складати казки, загадки, лічилки, доповнювати рими; бере участь в інсценізації прочитаних творів